

DRAMATIČAR U SREDIŠTU

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAGGOVOR S

POVODOM

OBILJEŽICE

AKTUALNOSTI

VOX

HISTORIJS

MEDJI

TORIJA

NOVI PREJEVODI

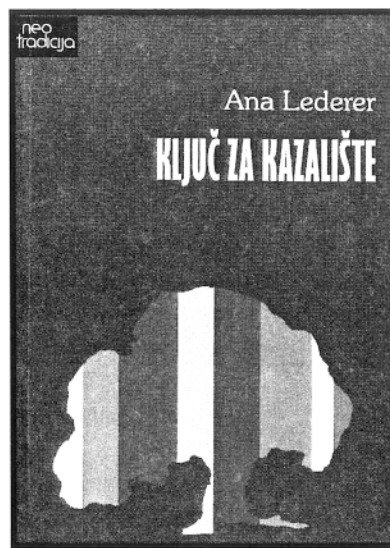
NOVE KNJIGE

DRAME

Ana Lederer

Ključ za kazalište

Matica hrvatska, Ogranak Osijek
Osijek, 2004.

Ana Lederer pripada onom krugu mladih teatrologa koji podjednako dobro poznaju aktualni hrvatski kazališni trenutak, relevantnu teatrološku literaturu, ali se istodobno lako snalaze u arhivsko-dokumentacijskim istraživanjima. Doista, njezine monografije o Ivanu Raosu (1999.) i Titu Stroziju (2003.) pokazuju da je suvereno ovladala vještinom istraživanja građe, za nju je kvalitetna upućenost u teatrografski materijal *conditio sine qua non* posla, no autorica pritom ne zaboravlja kako interpretacija prošlosti jednostavno mora biti oplemenjena novim teorijskim spoznajama. Premda je njezina rana knjiga *Dobre slučajnosti* (1994.) – u kojoj su skupljeni tekstovi pisani za novine i časopise između 1989. i 1993., a vezani su uz dramske naslove ili je pak riječ o ocjenama različitih kazališnih zbivanja – slutila britko kritičarsko pero spremno iznijeti vlastito viđenje svidalo se to komu ili ne, s vremenom se pokazalo da interesi Ane Lederer ipak smjeraju analitičkom promišljanju arhivalija hrvatskoga kazališta, a još više suvremenom kazališnom trenutku, što je potom ovjerenom knjigom *Vrijeme osobne povijesti* (2004.) u kojoj se bavila dramom i teatrom devedesetih godina prošloga stoljeća, vremenom turbulentnom u svakom smislu.

No, koju god od pobrojanih knjiga pogledali uvjerit ćemo se da je u svima riječ o promišljenom pristupu kazališnom fenomenu koji podjednako akceptira prošlo i sadašnje, teorijsko i praktično, ujedno rečeno, autorica uvijek ima na pameti dijakronijsku cjelinu hrvatskoga teatra i njegov europski kontekst.

Knjiga *Ključ za kazalište* potvrđuje smjer kojim je krenula: riječ je o studijama u čijem je središtu dramski rad autora koji, doduše, nisu zaobiđeni u povijestima hrvatskoga kazališta, no čiji su opusi, ili barem dijelovi opusa, nekako ostali po strani. Vidi se to već i po naslovima uključenima u knjigu: *Drame Ljudevita Farkaša Vukotinovića, Kumičićeve drame, Milan Ogrizović, prvi pripadnik stilskog pluralizma moderne, Čitajući Kosorove drame, Josip Kosor, U "Café du Dôme", Groteske Ivana Raosa, Dramski tekstovi Antuna Šoljana, Dramski tekstovi Bore Pavlovića*. Tekstovi su usustavljeni po kronologiji pojave autora, tek u slučaju Bore Pavlovića napušten je kriterij vremenskoga pojavljivanja, što je, uostalom, autorica objasnila činjenicom da je riječ o rukopisima. Iako dramski rad svakoga od spomenutih autora zahtijeva i specifičan metodološki pristup, uvjetovan stupnjem istraženosti ili neistraženosti građe, po-

etici razdoblja u kojemu je djelovao, uopće svim onim individualnim karakteristikama dramskoga pisma, može se uočiti kako Ana Lederer vrlo pažljivo artikulira odabrani predmet, svejednako se oslanjajući na neka čvrsta uporišta kao konstantu svojih teatroloških istraživanja.

Ponajprije, ona uvijek ima na pameti čitatelja. Neće se pritom iznevjeriti struka pa diskurs pojednostavniti do simplificirane banalnosti, no pazit će se da raščlambе nikad ne budu hermetične, opterećene nepotrebnim citatima, nego prohodne, ali književnopovijesno i teorijski relevantne. Autorica, naime, nikad ne propušta opisati tekst o kojemu govori na tematsko-motivskoj razini, uvijek daje precizan pregled dramskih situacija. Tako njezine studije bivaju prihvatljive i onima koji se može biti prvi put susreću s nekim dramskim tekstom, što držim važnom kvalitetom knjige *ključ za kazalište*.

Neovisno je li riječ o drami koja pripada dubljim slojevima književne povijesti ili pak nama bliskom dobu, o kojemu se možemo osvjedočiti – slikovito kazano – iz *prve ruke* (redatelji, glumci...), Ana Lederer ne propušta komentirati teatrološku građu (redateljske knjige, scenografske skice, fotomaterijal, prikazi...), što pokazuje njezinu zamjernu upućenost u korpus bez kojega relevantnoga govora o dramskom fenomenu ne može biti. Jer ne treba zaboraviti da dobra artikulacija između ostaloga ovisi i o poznavanju svega onoga što je o piscu i njegovu djelo napisano. Uvažavajući tu pretpostavku, autorica prvo daje uvid u nužnu građu, a onda svoju interpretaciju.

Nadalje, osobita je pažnja posvećena važnim teatrografskim podacima: premijere, praizvedbe, glumci, redatelji, a iz njih se može steći posve realna slika ne samo o sudbini jednoga autora u njegovu vremenu nego i u onome u kojemu je bio prisutan tek djelom. A ta je činjenica bitna: nije nevažno vraća li se kazalište kojemu autoru češće ili rjeđe i u kojemu trenutku, to je na neki način potvrda kvalitete dramskoga predložka, njegove važnosti za nacionalnu dramsku tradiciju. S druge pak strane, intenzivan život drame na sceni, odnosno vrijeme u kojemu se uprizoruje baš točno određeni tekst, svakako govori i o duhu toga vremena i njegovim potrebama, o redateljskim namjerama, o želji da se dramom, koja samo naoko ne korespondira sa sadašnjosti, odreagira upravo na suvremenost. Ta su zapažanja od goleme važnosti, autorica to zna i zato nigdje ne propu-

šta osvijetliti upravo taj aspekt. No, to može samo zato što je valjano upućena u teatrološku građu, zna je na pravi način odčitati, a potom i interpretirati, iz često oskudnoga materijala stvoriti zaokruženu sliku o dramskom piscu.

Svakako je važno zapaziti da se u studijama uvrštenim u *ključ za kazalište* analizirano djelo uvijek smješta u tematski i žanrovski kontekst ili pak kontekst njemu vremenski bliskih djela. Na taj se način mogu vidjeti komparativne prednosti (ili nedostaci) analiziranih predložaka, njihovo odstupanje od zadanih modela, što svakako pridonosi objektivnijoj valorizaciji i ocjenjivanju. Omjeravanje predložka o žanrovski model pokazuje vještinu piščevu, njegove zanatske sposobnosti ili, u drugom slučaju, nesposobnost, ali isto tako i smisao da za temu odabere valjan generički okvir, moguće ga obogati ili podlegne stereotipima.

Ana Lederer ne zaboravlja dati pregled literature i proučiti mjesto pisca u književnopovijesnim pregledima. Zašto je to važno? Važno je zato što se i na taj način stječe uvid u obrađenost kojeg dramskog opusa, ali još više zbog toga da bi se postojeći podaci dopunili novima, kako na biobibliografskoj razini, tako i na razini deskripcije slabije poznatih ili čak nepoznatih dramskih tekstova. U tom kontekstu osobito ističem rad o dramama Bore Pavlovića u kojemu je riječ o posve zaboravenim rukopisnim djelima, što će svi budući proučavatelji toga pjesnika svakako morati uvažiti.

Obuhvaćajući pisca i njegov tekst s mnogih aspekata – teatrološkoga, teatrografskoga, tematskoga, žanrovskoga, svjetonazorskoga, strukturnoga, izvedbenoga – Ana Lederer daje cjelovitu interpretaciju, ponekad opusa (Farkaš Vukotinić, E. Kumičić, M. Ogrizović, I. Raos, A. Šoljan, B. Pavlović), ponekad njegova slabije obrađenoga segmenta (J. Kosor), interpretaciju znanstveno fundiranu, s nizom novih zapažanja u tumačenju, s jasno formuliranim i potkrijepljenim sudom. No, ono što je također bitno, a što se provlači kroz cijelu knjigu, jest autoričino skretanje pažnje teatrološke javnosti na djela koja su još i danas kazališno potentna i trebala bi se iznova scenski oživjeti, njezino nagovaranje na pronalaženje *ključa za kazalište* koji bi otvorio put daljem životu onim dramskim tekstovima čija sudbina nije bila najsretnija, a svako je nisu zaslužili.